

אור החיים

עם מעין גנים

הקדוה אשר אין להם מספר, הכל נודע
אצל השם יתברך, והכל במשפט על חמאתיו
או על צדקותיו כפי גזרת משפטיו יתברך.
פעמים היו המקרים מסובבים מאת הש"י
(ד) ופעמים לא יסבבם רק ידעם ויראם
וישתוק, והמשל מחכם גדול יודע בחכמתו
כל המקרים אשר יקרו לאנשי עירו, כי
לאותבו יזהיר שישמרו מתרעות הבאות
עליהם, ולשונאיו יסלפם בחכמתו כדי
שיחולו עליהם הרעות, והביעונים לא תספיק
מעט אהבתם להודיעם דבר, לא להביאם אל
הטובות ולא להזהירם מן הרעות, כך אחרי
שכל הדברים נודעים אצל השם יתברך ואין
דבר הוה בעולם כי אם ברשותו, א"כ
כשהוא אוכל מאכלים רעים והציקוהו מן
השם יתעלה לא אנה לידו ההצלה מן

מי האיש החכם ויכן את זאת ואשר דבר
פי ה' אליו ויגדה על מה
אברה הארץ נצתה כמדבר מבלי עובר, ואמר
ה' על עונם את תורתו אשר נתתי לפניהם
ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה (ויטה פ' יא).
פנת יקרת תורתנו הקדושה ויסוד אוצרות
מרגליותיה, אמונת ההשגחה בכל
היצורים, וכפרט כמין האנושי, ויותר ויותר
במקבלי התורה על הר סיני אשר בעבורם
נברא העולם, כי אין דבר הוה לאיש יהודי
בין מן הטובות בין מן הרעות כי אם
בהשגחה, (ב) ואין צריך לומר המקרים
המסובבים מהש"י, אלא אף המקרים שיקרה
להם מכל הסבות (ג) הן מחוץ מצד הפסד
האוי (ג) או חבור אנשים רעים, הן מצד
עצמו שאכל מאכלים רעים והזיקו לו, ויתר

מעין גנים

ע"י הפסד ועיפוש האויר יגיע ח"ו לשונאי
ישראל באיזה מדינה או באיזה עיר חולאים
ממיתים ח"ו: (ג) או חבור. ע"י חבורו
לאנשים רעים לפעמים יכוהו הכה ופצוע,
ולפעמים יגבו ממונו וכיצא, והנה הגיע לו
הפסד ע"י איזה מקרה: (ד) ופעמים. כי
עונות האדם גורמין שלא יצילהו הש"י
ממקרה ההוה בזמן, ומרוע יצר לב איש

(ב) ואין צריך לומר כו'. היינו מציאה
ואבידה וחולי והרחוח וכבוד
ובזיון וכיצא אשר לא הונכה הסיבה ע"פ
הכנת הטבע היא הכל בהשגחה נפלאה
מהש"י: (ג) הן מחוץ. היינו הולך בשוק
וברחוב בשעה שהאוייר אינו צלול וח"ו
רוחות רעות וטללים רעים הם במצא בזמן
ההוא ובא ח"ו לידי חולי וכיצא, ולפעמים

מקרה, מה זה מהרת למצא בני בי הקרה השם
[בראשית ס כ], כי הוא סבב שתבא לידי הצידה
הזאת, וז"ש [בראשית ס יב] ה' אלוני אדוני
אברהם הקרה נא לפני היום, כי אליעזר היה
שואל דבר שלא כמנהגו של עולם, כי

המאכל הוא, (ה) עונותיו המו אלה, כי הם
הברילו בינו וכין אלהיו, ומצאוהו הרעות
ההם.

וליהראות היסוד הזה נקראת ההשגחה
האלהית בתודתנו הקדושה

מעין גנים

אינם מתפחדין כי אחות יש להם בבית
המלך ומי יודע אם אבצע את מעשי, טוב
לי להתפייס עמהם, הנה לדעתה זאת הגיד
לנו מרדכי את כל אשר קרהו, ר"ל הגם
שהדבר הזה הוא מקריי אבל המקרה הוא
שעונותיו גרמו והטו אלה שלא הצילוהו
מהמקרה, וכיון שמאת הש"י נעשה זאת אין
מקום לומר שההצלה תהיה ע"י סיבה
טבעיית בלבד.

וגם מה ששלחה אליו בגדים להורות שזהו
ביותר טוב לסיבה טבעיית לפייס
המלשין, הנה ביאר דבריו את פרשת הכסף
אשר אמר המן לשקול וגו', שזהו דבר
כמעט אינו טבעי שיכובז אדם ממון כ"כ
בשביל איזה דבר שלא יגיע לו מזה שום
טובה, ואת פתשגן כתב הדת אשר ניתן וגו',
להורות שגם זה אינו דבר טבעי שגזירת
המלך תהיה נחוצה כמו רגע בדבר המצווה
לעשות אחרי צאת תקופת השנה. ע"כ מכל
אלה תשפוט אסתר הגם שהוא ההוה
במקרה, מאת הש"י היתה זאת, ע"כ אין
מהראוי לעשות רק פעולה בטבע מבלי
בקשה מהש"י, רק להיות הענין מלובש
בטבע היינו ללבוש בקשתה מהש"י מלובש
בטבע, ע"כ אמר ולצות עליה לבא אל
המלך (סתם הוא מ"ה הקב"ה) להתחנן לו
ולבקש מלפניו על עמה, היינו שבאמת תבא
אל אחשורוש ולדבר את בקשתה וכוונתה
תהיה אל הש"י וכן עשתה אח"כ כמוכן *):

בעל בחירה הקם עליו בתחבולותיו:
(פ) עונותיו. לכן אסרו חז"ל [כרכות נה.].
לעבור במקום סכנה תחת קיר נטוי וגדר
רעוע כי מתבקר פנקסו אם כדאי הוא להנצל
מהמקרה המזדמן, ואפשר שימצא בפנקסו
איזה חטא קל שע"י חטא זה אינו ראוי
להצלה אבל אין חטא מספיק לעונש כל כך
שתבא עליו הרעה לביתו ח"ו.

וזוהו לדעתי הנאמר אצל מרדכי ויגד לו
מרדכי את כל אשר קרה"ו [אסתר ד ז],
דחלילה לצדיק כמוהו לומר שזה במקרה,
רק הכוונה לדעתי כי הנה אסתר שלחה
בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו
מעליו, והנה יתפלא כל משכיל מה היה
סברת אסתר האם מרדכי מחוסר בגדים היה
עד שיצטרך ללבוש שק לכסות בשרו, אך
הוא כאשר שמעה אסתר בפתאום גודל
תשובת מרדכי לפני הש"י בלבישת השק
בפרהסיא לעין כל (דוהו דבר הנהג
בגדולים בתשובה גדולה כנודע), הנה
שלחה אליו בגדים להסיר שקו להורות לו
שלא יצטרך לזה, דאפשר הצרה ההיא
בהיותה ע"י מקרה אנוש בעל בחירה בטבע
הנה אפשר לבטלה בהנהגת הטבע כגון
לפייס את המלשין וכיוצא בדבר, ולפי
הטבע אדרכא אין מן הצורך להתפלל כ"כ
בלבישת שק לעין כל ויראה המלשין כי
מתפחדין ממנו, משא"כ כשיראה שאינם
מתפחדין הוא בקלות להתפייס באמרו הלא

אענה, או אם היה (ט) בחסדו יתברך בל תפלתו כלל.

(ט) **והאמונה** היקרה הזאת נמשכה מעיקר העיקרים, חרוש העולם, כאומרו אם יוצר עין [תהלים צד ט], ממבטן שכתו השגיח היוצר יחד לבם [שם לג ד], (י) על כן המכחישים בעיקר (יא) כחשו בענפיו. (יב) ושני העיקרים האלה יולדו ויצמיחו מצוה גדולה רמה וגשאה להצדיק דין יוצרו ב"ה על כל המאורעות, ע"כ אמר הנביא מי האיש החכם ויכן את זאת וכו', ואין חכם במקום הזה רק המאמין בעיקרים הנזכרים (יג) אשר לא יגעו אליהם השכל האנושי, אכן יקרא חכם לדעת הבורא כאמרו [תהלים ט ח] עדות ה' נאמנה (יד) מחכימת פתי, והודיע הפרש (טו) אשר בן החכם ובן הנביא, כי החכם אחרי אשר

אין דרך הבנות הצנועות ללכת לשאוב מים (1) כי כל כבודה בת מלך פנימה, על כן אמר אתה השם שכל הסבות והצלגולים מתגלגלים מלפניך לעשות רצונך לכל אשר תצום, הקרה סבב מקרים וסבות שהנערה הזאת תצא אלי, ולפי שלא היה ראוי הוא מעצמו לזאת ההשגחה, כי עזיבת המקרים לכינונים, והנהגתם לחסידים כאשר הקדמתי, עם כל זה ועשה חסר וכו', ויהי הוא פרים כלה לדבר וכו', והעיד הכתוב כי מרוב צנועותה איש לא ידעה, זולת אנשי הבית לא היה מכירה, כי לעולם לא יצאה מפתח ביתה, ואם תשאל למה היה מסתפק שאמר לדעת ההצליח ה' דרכו אם לא, כבר הקדים הכתוב תשובה כי עוד הדבר בפיו באה, ולא ידע אם היה הדבר במקרה כי ידע (1) כי לא עשתה תפלתו פירות, או אם היה על דרך והיה פרים יקראו ואני

מעין גנים

באמונה דבר שהוא למעלה מן החכמה, ואי"ה להלן תתבונן בדבריני חכמה היא בחי' יו"ד מהשם הוי"ה ב"ה וב"ש, והאמונה היא בחי' כתר למעלה מן היו"ד חכמה, דבוקה ביו"ד למעלה קוצה של יו"ד, ותתבונן בכלעם שנאמר בו וירא משם קצ"ה העם [במדבר כב מא], היינו הקוצו של העם היינו אמונתם בבחינת קוצ"ו למעלה מן החכמה, ונאמר בהש"י כי הוא לקצות הארץ יביט [איוב כח כז], ועוד יתבאר אי"ה ב: (יד) מחכימת פתי. פתי נקרא המתפתה לכל דבר באמונה שלא בחכמה כאמרו [משלי יד טז] פתי יאמין לכל דבר, וזה המוכן עדות ה' נאמנה ר"ל באמונה הוא מחכימת פתי היא המתארת לפתי כשם חכם כי זה עיקר חכמת ישראל הבן הענין:

(טז) **אשר**. ר"ל שאמר מי האיש החכם

(1) כי כ"ל. וזה שכתב ויבא וגו' לעת צאת השואבר"ת, לא אמר לעת צאת הנערות לשאוב רק לעת צאת השואבות הידועות היינו שאינם צנועות: (1) כי לא ר"ל כי לא גמר עדיין תפלתו לגמרי: (ט) בחסדו. אבל זאת לא הסתפק שהיה הדבר במקרה מבלי השגחת אלקים: (ט) והאמונה. היינו אמונת ההשגחה: (י) ע"כ המכחישים. היינו בחידוש העולם: (יא) כחשו. היינו בהשגחה: (יב) ושני העיקרים. היינו חידוש העולם והשגחה: (יג) אשר לא כו'. ר"ל אין הכוונה בכאן בתיבת חכם שהשיג איזה דבר בחכמתו רק שמאמין באמונת אומן דבר שאינו מושג בשכל האנושי, רק אמונת אומן למעלה מן החכמה כמהראוי לבניו של אברהם אבינו, כאשר יתבאר אי"ה לקמן הענין שזה עיקר חכמת ישראל בהאמינם

אין בידו שום ראיה לאמת דבריו כי אין לו כי אם אמונתו לבד כנאמר [חכק ב ד] צדיק באמונתו יחיה ואינו מחוייב להכריז, אך הנביא אשר יש לו ראיות והם הנסים הנעשים על ידו כאמרו [שיא ג כ] וידע כל ישראל, חייב להגיד תשובת השאלה.

ואמרז רבותינו זכרונם לברכה [סדים פא.] דבר זה נשאל לחכמים ולא פירשוהו ולנביאים ולא פירשוהו ולמלאכי השרת ולא פירשוהו עד שפירשו הקב"ה בעצמו שנאמר ויאמר ה', ויש לתמוה על השאלה כי היה להם עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים, גם על החשובה כי אע"פ שעסק התורה גדול מאד מ"מ לא יעניש הש"י כל כך עליו כמו שעניש על גופי העבירות, ובפירוש מסכת אבות במשנה שמעון הצדיק אשיב בזה במגן אחר. (שם כתב ח"ל, תדע שהתורה קדמה לעולם בי ממנה הועתקה ולכן היו חלקיו בחלקיה, ולזה היה עסק התורה יקר מאד בעיני ה' עד שאו"ל שבען במולו נחרב הבית כאמרו [ידיה ט] על מה אבדה הארץ, ובאה התשובה על עונם את תורתו ואמו"ל [יחש"ט חגיגה א.] ויתר הקב"ה על ע"ז ועל גלוי עריות ועל שפיכות דמים ולא ויתר על ביטול תורה, ובכאן מקום עיון בי ידוע שהש"י יקפיד יותר על עשיית העבירות ומעניש עליהם יותר מעל ביטול המצוות, ואיך יתכן שנאמר שיותר על ג' עבירות המורות שבכל אחת מהן ידרג ואל יעבור ולא ויתר על ביטול תורה, ויש

לי בזה אחד משני הכרים, אחד כי לא העיקר העונש על ביטול תורה יותר מעל ג' עבירות הנזכרות, אלא שבהיותם עוסקים בתורה לא היה האל פוקד מעשיהם, ואחר שעברו ובמלו עסק התורה עברו ונענשו, משל למלך שהיה לו מגן ערב מאד לא נמצא כמורו ונתחייב הריגה וצוה המלך להצילו, ויהי לימים נשבע המגן שלא לעג, או צוה המלך לחלותו על המאתו אשר חטא, וכן ישראל נתחייבו בליה בעברם על ג' עבירות, ובעוד שהיו עוסקים בתורה ערכה שיחתם לפני הקב"ה דכתיב [משל ח] ושעשועי את בני אדם ושלחן המלך בלא מגן פנומה, כמ"ש [ידיה לז] אם לא בריתי יומם ולילה, כיון שבמלו תלמוד תורה גלו. מצורף לזה כי העוסק בתורה מיהר את ה', וראוי שיכופר לו על ע"ז וג"ע וש"ד, וכשם ששכר העוסק בה גדול כך עונש המתבמל ממנה גדול יותר מאד.)

ובזה שיש בידו להשיב, כי לעת החרבן לא היו כל כך שמופים באלו העבירות, אך נגזרה עליהם הגזירה מקודם, כאמרו ביאשיהו אך לא שכ השם מחרון אפו הגדול אשר חרה אפו ביהודה על כל הכעסים אשר הכעיסו מנשה [מ"ב ב טו], על כן היו תמידים כי לא אבדה הארץ עם הסבות הגדולות ואבדה עם הסבות הקטנות, והתשובה כי זכות התורה היה עומד להם, משל למלך שהיה לו מגן ערב ויפה אשר אין כמורו בעולם ונתחייב הריגה והארץ לו המלך לתפארת מלאכתו,

מעין גנים

ה' אליו (היינו הנביא) ויגידה מחוייב להביא ראיה בניסים:

(היינו המאמין) ריבן את זאת [כלומר] בהבנה בעלמא כמושכל מבלי הבאת ראיה, דבר פי

רנ"ב עד עתה, מי ישמע הצרות החדשות אשר נתחדשו אלינו במלכות נאפולי שם כרענו ונפלנו סחוב והשלך, גדולה חמת ה' אשר נצתה בנו, קדה לשלום ואין טוב לעת מרפה והנה בעתה.

ויאמר ה' על עונכם את תורת, צדיק אתה ה' וישר משפטיך, הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא, כי הדור הרע הזה, ואם הרבינו פשע ועבירות אין ספודות העון העצום אשר היה כדינו עויבת התורה ממש, כי מימי קדם לא היתה מלאה ספרד משיבות ותלמידים כמו שהיתה בעת הגירוש, אך נחלקו התלמידים לכמה כתות, יש מהם שהיו לומדים ששה או שבעה שנים אצל הרבנים הגדולים מתחילים שכלם כחרב חדה, והיו לומדים אחרי כן חכמות היצוניות, לא יאמר עוד ארון ברית ה' ולא זכרו בו ולא יפקדו ולא יעלה על לב (יט) ותוהים על הראשונות. ויש

מעין גנים

את כל סביבותינו הקרובות והרחוקות, ואני אומר הלואי שלא היו לומדים כלל (אותן הרשעים) את התורה שבכתב ושבע"פ מנעוריהם, אבל להיות שלומדים התורה רק לחכמה כדי שיהיו בקיאים בחכמה ואח"כ מוציאים ד"ת לדרכי הבאי והם מלעיגינים על התנאים ואמודאים, על זה ידו כל הדוים (י), ונתמלא כל הבגר וכ"ה) והתורה חוגרת שק בעוה"ר, אזי בראותי זאת אמדתי בעניי שמעוני אחי ורעי סודו נא מעל אהלי אנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן כו' ודי לחכם ומבין מדעתו:

ולמים נשברו אצבעותיו או נדר שלא לנגן, או נענש על חמאתו אשר חמא, כבה כעוד שישראל עוסקים בתורה עושים שעשותע להקב"ה כאמרו יערב עליו שיחי (תהלים קד לד) ואהיה שעשועים וגו' (משל ח ל), היה מאריך להם על כל הכעסים שעברו, וכאשר עזבו התורה עברו ונענשו, נמצא סבת אבדת הארץ עויבת התורה.

והתשובה הזאת בעצמה ראויה לידע ולהודיע לכל שואל, על מה אבדה (טו) גלות ספרד אשר היו בה קרוב לשלש [מאות] אלף בעלי בתים עם הגולה אשר הגלתה באי הנקרא שיזיליא והיינו לבו ולמשיסה, הא מגנא קטלא חרבא, הא מגנא כלעת ימא, הא מגנא דמיתו כמותנא ברעב ובצמא וכעידום בחוסר כל, אנשי היחס והמעלה ירדו מכמאותם לשערים, עשירים ונכבדים שאלו לחם פורש אין להם. ומי ימלא את כל תלאותינו אשר עברו עלינו (יז) משנת

(טו) גלות ספרד. המחב"ל היה בזמן גלות ספרד היא ארץ שפני"א והוא היה בתוך הגולה: (יז) משנת רנ"ב. הוא הגרמז בפסוק נאיוב לח זן בר"ן יחד כוכביי בקר (כאשר היה שנת בר"ן לכוכבי בוקר היינו ישראל) אז יריעו כל בני אלקים (זהו המשך הפסוק באיוב שם, כן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלקים) היינו כוחות הרין, והיא ר"ת ר'אה נ'א ב'ענינו כידוע כונת רנ"ב אברים, ואכ"מ א): (יט) ותוהים. אזכרה מצוק אשר קראני בעתים הללו בעוה"ר, כי בימי המחבר נראה שלא פשתה המספחת רק במדינת ספרד, ובעתים הללו בעוה"ר כסתה הנגע

מהם אשר פּרשו לנמרי (ט) והתעסקו בהבלי העולם. יש מהם אשר תפסו אומנות התורה אבל לא שתו לבם רק לפלפל לכר להודיע את גבורתם שיכולים בפלפולם למהר את השרץ ובוה הוציאו כל ימיהם ולא באו לתכלית התורה, אין צורך לומר לתכלית הכל שהוא המעשה והחסידות אלא אפילו לדיעת הדינים הצריכים בכל יום כגון ציצית ותפילין איסור והיתר. ומעט מזעיר אשר התעסקו לדעת מה יעשה ישראל, ואף גם הם לא לשמה רק להתגדל ולהתפאר בפני עם הארץ גאה וגאון ודרך רע, ובמלו במיעוטם העושים לשמה, ע"כ לא יכלו להגן על דורם כי אלה יבשי וחר רטיבא אכלי יבשי לרטיבא (עי' סנהדרין צג.).

ואני הקמן שבכל התלמידים הנוכרים, צעיר מכולם בתורה ונבזה במעשה המצות, גדול שבכולם במומים הנוכרים, רועה רוח ורדף קדים כל היום, באשר ידעתי מודה ועוזב ידוהם, אמרתי אודה עלי פשעי לה' אלמדה הפושעים המתרעמים על הש"י ועל משפמיו ודרכיו, כי כולם צדיקים וישרים אין בהם נפתל ועקש, ואחבר ספר קמן מודיע רעת האנשים העוזבים את תורת ה' ומחבקים חיק החכמות הנכריות החיצוניות חושבים כי כבר השיגו התכלית העליון ואחלקנו לפרקים.

מעין ננים

(ט) והתעסקו. כזה הוא רוב העניים הבעלי בתים מחזיקים בניהם לת"ת ואח"כ אחר הנשואין תיכף ידגלום למשא ומתן וישליכו תיכף אחר גיונם כל מה שלמדו ואין דורש ואין מבקש כאלו לא ידעו ספר מימיהם,

הראשון יודיע כי אין ראוי לטייל בפרדם התורה (כ) עד שיהיה מלא תורת ה' ואהבתו. השני לבאר כי כל שתגדל חכמת האדם יתחייב יותר בעשיית מצותיו (כא) הפך אלה החכמים בעיניהם.

השלישי להודיע השבש הגדול אשר השתבשו בחושכם כי דרך ה' (היא) חכמת המבט.

הרביעי להודיע מהו דרך ה'.

החמישי לצור על העיד אשר בה בנו אלה האנשים סברותיהם המקולקלות והם שני פסוקים אנכי וכו', שמע וכו'.

הששי לעקור את פנתם יסוד בנינם והוא פסוק אומר רק עם חכם ונבון.

השביעי להרום המגדל אשר בנו בני האדם מפסוק אל יתהלל.

השמיני לבאר כי כמו שנצמיונו לבלתי לכת אחרי התאוה כך נצמיונו לבלתי לכת אחרי שרירות לבנו מן ההקשים הסבריים.

התשיעי להפך בזכות הרב (פי' הרב"ם זל) אשר טעו בדבריו אלה האנשים.

העשירי להפך עוד בזכותו ולהביא ראיות כי ראוי להרחיק בדבריו מהחכמה אשר מציאיה לא האמינו בחדוש ובהשגחה אשר הם העיקרים העצמיים לתורתנו הקדושה.

והנה ייגעו אבותיהם ותם לריק מה שלמדו אצל רבותיהם, ושנה ופירש גרוע יותר: (כ) עד שיהיה. אי"ה בפרקין בפנים אבאר דעתי בזה יע"ש: (כא) היפך אלה. יתבאר הענין אי"ה במקומו ברוחב ידיים:

הצדיקים הקרויים חיים להם לברם נתן (כג) ולא עבר זר בתוכם.

וכבר עלה ברעתי לכתת רגלי מעיר לעיר וממקום אל מקום לתנות צדקות הש"י ומשפמיו הישרים אחרי אשר הש"י השאירני והחיני אותי ואת בני בכל התלאות הקשות והרעות, אימת מות אימת הגירוש, ומהסער הגדול סער הים, ברעב ונתנו כשבע כלכלתנו מחרב הצלתנו ומדבר מלסתנו ומחליים רעים ורכים דליתנו, עד הנה עזרונו רחמך ונתני לחן ולחסד בעיני פרנסי פיראר"א יצ"ו להחיות את נפשי ועיר שם, ועוד הפליא חסדו ויט אלי חסד בעיני פרנסי מנמוכ"א ייטיב ה' את ראשיתם ואחריתם איש ואיש כפי ברכתו וחסדו עמי ועם בני, על אלה ועל הנסתרות מעיני אשא עיני אל היושבי בשמים, אודה השם ככל לבי אספרה כל נפלאותך אשמחה ואעלצה כך אומרה שמך עליך כי הצלת נפשי ממות הלא רגלי מדחי להתהלך לפני ה' באור החיים:

האחד עשר לגלות המקום אשר מצאו אלה האנשים להבנות בעיניהם הקבלה האמיתית, אשר זאת היתה סבה להדבק בזנות היפופיות הם החכמות החיצוניות.

השנים עשר התנצלותי לדבר כנגדם עם חסרוני הגדול בתורה ובמצות.

השלישה עשר להזהיר את בנינו על עונת התורה בת מלך.

הארבעה עשר להזהירם על השאר והכמות כי הוא העיקר.

החמשה עשר להזהירם על מצות פריה ורביה הוא דיעת תלמודא כאומרים (פסחים ג) אשרי מי שבא לכאן ותלמדו בידו.

וקראתי שם החבור הזה אור החיים עכור מה שאמרו ז"ל [סנהדרין לח:]: הני מילי אפיקודים גוי אבל אפיקודים ישראל כ"ש דפקד שפי. ע"כ שמו יודה על מהותו, כי לא תבואו רגל נאווה ויד רשעים הקרויים אפילו בחייהם מתים אל תגידו, כי אם

מעין גנים

הדעת מבני בניו של תורה, ודבריו אלה הם רק לשמירה שלא תפשה המספחת באור נפשות הישרים בלכותם. וגם אני בעניי בקנאתי לה' ולתורה מרגלא בפומי בסוד חברים מקשיבים שכל מגמתי אינו אלא להבדיל ולהתפעל נפשות הישרים למען לא ישלחו הצדיקים בעולתה ידיהם, והמטים עקלקלותם יוליכם ה' את פועלי האון, ובני ישראל יהיו נקיים לפני ה' עד עולם:

(כג) ויא עבר. כוונת הרב בדבריו אלה לא היה לרפואות תעלה להמתפקדים שכבר נתפקרו כי כבר אמר שלמה אם תכתוש את האויל וגו', ונאמר כל באיה לא ישוכן, ונאמר אל תען כסיל כאולתו, כי כל שטעם ארסו של נחש מחכמות החיצוניות והסיר עולו של תורה לא יתרצה לקבל תשובת המתוכח, כי פרי המר ומים הזדונים כבר מתוק לחיכו ויבחו לשכל הניתן במרומים רבים ממימי

הגהות-הצבי והצדק

שהוא למעלה מן החכמה הוא בחינת קוצו של יו"ד, והנה קליפת מואב בראותם הצלחת ישראל מאד, הבינו שעבודתם בקדשי התורה ומצותיה הוא למעלה מן החכמה דבר שאינו מושג בשכל רק בחינת קוצו של יו"ד, והבינו שבחינת מואב במרכבתם הטמא הוא רק בחינת חכמ"ה, על כן רצו להשתדל להתעלות למעלה במרכבתם נגד אחיזת ישראל בקרושה והשתדלו ליקח איש שיקלם בכישופים ויעשו פעולת כשפניות שהוא דבר שאינו מושג בשכל, וכיון שהוא דבר שאינו מושג בשכל הוא הנקרא קו"ץ כמ"ש לעיל, וז"ש ויקץ מואב השתדלו לעלות למדרגות קו"ץ, מפני בני ישראל שמדריגתם בהשתדלותם בעבודתם למעלה מן השכל בבחינת קוצו של יו"ד, והוא סוד מספרם בני ישראל, וכמ"ש לעיל.

ג) ענין רנ"ב אברים נתבאר בספר רגל ישראל ערך גר"ן, ובאגרא דכלה פ' שלח עה"פ כתרומת גורן וכו' וש"נ.

ד) לשון הגמ' קידושין פא: על מי שנתכוין לאכול שומן ועלה בידו חלב.

ה) לשון חז"ל סנהדרין ס. על השומע אזכרה בזמן הזה אינו חייב לקרוע שאל"כ נתמלא כל הבגד קרעים.

א) פי' כשם שענין גזירת אחשורוש אעפ"י שהיה נראה שהוא מקרה בדרך הטבע זה אינו אלא לבוש חיצוני ואחר העיון ניכר בעליל ממעשי המן ואחשורוש כי מאת ד' היתה זאת שלא כדרך הטבע, ע"כ גם ההצלה צריכה להעשות בדרך זו דהיינו בלבוש שתבא אל המלך לדבר בקשתה כביכול ובאמת תהיה כונתה הפנימית אל השי"ת.

ב) לקמן פ"ב אות ז, ובאגרא דכלה פ' בלק עה"פ ויקץ מואב מפני בני ישראל (במדבר כב ג) כתב, נ"ל לפרש דהנה מואב בחינת חכמה דמרכבה טמאה כמ"ש ומתמן יניקת החכמות החיצוניות הרבר המושג במושכל, והנה בחינת ישראל סוד אחיזתם בתורה ומצותיה הוא למעלה מן החכמה, רק בבחינת אמונת אומן שהוא סוד בחינת כת"ר שהוא למעלה מן החכמה, (וכמ"ש כמה פעמים מ"ש כתר יתנו לך י"י אלקינו מלאכים וכו', עיי' בספרינו דרך פקודיך). והנה סוד עשייתנו המצות שהם מעשיות אינו מוכן בשכל וחכמה האיך יהיה לנפש הצלחה על עשייתם, אבל הוא שכל אלקי למעלה מן החכמה, (והוא סוד מספ"ר בני ישראל בגימטריא תר"ג, היינו התר"ג מצות זולת העשרת הדברות אשר יקבלם השכל גם כן). והנה חכמה הוא בחינת י' כנודע, ודבר